

ideoloogia sionism võib esineda mitmetes omavahel konfliktsetes vooludes.³¹ Külma sõja ajal domineerinud sotsialistlik sionism (töösionism), kust on välja kasvanud möödunud sajandi Iisraeli rahvusvaheliselt tuntuimad riigimehed, on pidanud oma positsioone loovutama revisionistlikule (rahvuslikule) sionismile. Põhivoolu (liberaalne) sionism oli vahepeal varjusurmas, kuid on viimasel ajal taas kerkinud Iisraeli poliitilisele maastikule. Iisraeli poliitilise süsteemis on kaaluksiks sageli osutunud hoopis neljas ja kõige äärmuslikum sionistlik vool – religioosne sionism, millest lähtuvad mitmed väikeparteid. Mida pingelisem on olukord Lähis-Idas, seda enam kalduvad Iisraeli kodanikud toetama revisionistlikku ja religiooset sionismi.

Panarabism aitas külma sõja perioodil araabia ühiskondi konsolideerida, kuid nüüd on panislamism ühtset identiteeti kujundava ideoloogiana astunud tema jalajälgedesse. Kuigi „Araabia kevadet” on sageli kirjeldatud progressiivse ja demokraatliku rahvaalgatusliku protsessina, siis vaevalt, et revolutsiooni tulemusel rahuldavad Lääne ühiskonna ootusi. „Araabia kevad” tõi võimule islamistlikud valitsused Tuneesias ja Egiptuses ning islamistidel on suur mõju Gaddafi-järgses Liibüas. Rahvuslik-sotsialistlikud režiimid juhivad Alžeeriat, Jeemenit ja Süüriat, kuid viimases on käimas kodusõda. Sunniidi islamistidel ja Moslemi Vennaskonnal on tugevad positsioonid Süüria opositsiooni hulgas ning võib ennustada nende pürgimist võimule, kui Assadi režiim kord kukutatakse. Rahutused on hõlmanud ka Alžeeriat ja Jeemenit. Palestiina on lõhestunud kaheks omavahel vaenujalal olevaks piirkonnaks – president Mahmoud Abbasi ja sekulaarse *Fatah* liikumise juhitud Jordani jõe läänekallas ning islamistliku *Hamasi* juhitud Gaza piirkond. Potentsiaalsed kriisisituatsioonid hõlgavad usuliselt lõhenenud Liibanonis (kristlased, sunniidid, šiiidid, drusid), Iraagis (sunnidid, šiiidid, kurdi rahvusvähemus), Bahreinis ja Jeemenis (sunnidid, šiiidid).

Tiit Aleksejev, Peeter Espak,
Tarmo Kulmar, Mait Kõiv, Jaan Lahe,
Märt Läänemets, Holger Mölder,
Urmas Nõmmik, Vladimir Sazonov,
Sergei Stadnikov, René Värk

Abiks jumala nime otsimisel

Käesoleva aasta Tuna esimeses numbris avaldas ajaloolane Aivar Põldvee artikli „Vane-muise sünd. Lisandusi eesti pseudomütoloogia ajaloole”. Autor on teinud suurt ja hinnatavat tööd paganlike ehk eesti rahva seas omal ajal kasutusel olnud jumalate tutvustamisel, samuti nende leviku käsitlusel eesti kultuuriloos. Artiklis on toodud põhjalik ülevaade nende jumalate käsitlusest baltisaksa autorite, aga ka eesti kultuuriloo suurtõeliste Faehlmanni ja Kreutzwaldi poolt. Suure töö juures on autoril üksikjuhtudel tekkinud ka raskusi esinevate nimede interpreteerimisel. Üks selliseid jumalaid on Soomest laenatud Turis (Turrisas), keda autor samastab hämelaste sõja- ja võidujumala Turrisega või ka omaaegse Kuusalu pastori Juhann Wolfgang Boecleri pakutud Aasia vürsti Thori või Turrisega, kes muistse kuningana olevat juhtinud eestlased siia kaugele Põhjamaale. Autor refereerib ka Kreutzwaldi, kes nimetas Turist koos Juudasega sõimunimeks.

Omalt poolt arvan, et tegelikult on käsitluste objektiks rootsi ja veel mõne teise Skandinaavia rahva peajumal Thor /tuur/, kelle nimest on tulnud rootsikeelne nädalapäeva neljapäeva nimetus *torsdag*. Rootsi rahva seas oli neljapäev tähtsaim nädalapäev, tuntud ka kui „hernesupi päev”. Ilmselt Rootsi mõjul oli neljapäev väga tähtis päev ka eesti rahvakommetes, talurahva seas, nagu ma ise veel mäletan, kuni 20. sajandi keskpaigani. Mäletan ka, et minu talupere-mehest isal oli noor hobune, keda ta kasvatas, ise rääkides, et see on juhuks, kui poeg tahab edaspidi kosja minna. Valitses teadmine, et kosja sobib minna ainult neljapäeval.

Helmut Piirimäe

³¹ A. Erhlich. Zionism, Anti-Zionism, Post-Zionism. – E. Livni (ed.). The challenge of post-zionism: Alternatives to Israeli fundamentalist politics and books. London/New York, 2003, lk. 63–97.